

Bez čeho to půjde těžko? Vnitřní determinanty rozvoje

10.3. 2009

Tato prezentace je určena výhradně pro studenty kurzu *Úvod do rozvojových studií MVZ178* na FSS MU. Jakékoliv nakládání s prezentací pro jiné než studijní účely v tomto kurzu je zakázáno.

- Determinanty rozvoje – faktory, jež mají výrazný potenciál ovlivnit rozvoj příslušné země
- Měly by být brány v potaz při tvorbě rozvojových politik

■ Základní determinanty:

- a) Politický rozvoj a sociopolitické instituce
- b) Lidský rozvoj
- c) Fyzická infrastruktura
- d) Bezpečnostní faktory
- e) Geopolitika a přírodní podmínky
- f) Ekonomické faktory (struktura hospodářství a pozice ve světovém systému)

■ Možnosti typologie:

- a) Sociální a politické faktory (politický rozvoj a sociopolitické instituce, lidský rozvoj)
 - b) Bezpečnostní faktory
 - c) Materiální a hospodářské faktory (ekonomické faktory, fyzická infrastruktura)
- Jednotlivé skupiny se výrazně prolínají a ovlivňují, nejsou oddělitelné

Geopolitika a přírodní podmínky

- Význam umístění státu/regionu – problematická situace vnitrozemských zemí, vliv sousedních zemí

Problémy přírodních podmínek a životního prostředí

- Neo-malthusiánství
- Odlesňování, desertifikace, problémy s vodou
- Koncept „triple bottom line“, udržitelného rozvoje

Význam přírodních a nerostných zdrojů

- Význam držení půdy a vody
- Výhoda držení surovin a základních komodit
- Nebezpečí přílišné koncentrace na tyto zdroje – může vést k omezení rozvoje
- Singer-Prebischova teze
- Přílišné soustředění na suroviny může vést k omezení zájmu o lidské zdroje
- Problém distribuce zisků
- Ceny surovin stále klesají, jsou nestabilní

Politický rozvoj a sociopolitické instituce

- Rozvoj byl tradičně chápán v ekonomických termínech, jako apolitický
- Je ním méně neoddelitelný od politické dimenze
- Klíčová je debata o rozdělení zdrojů – ta je politická
- Hlavní moment politického rozvoje – dekolonizace po WWII
- Nově nezávislé státy využívají různé politické modely
- Politická past studené války
- Politický rozvoj představuje jeden ze základních stavebních kamenů pro další aspekty rozvoje
- Základním konceptem politického rozvoje je dobrá vláda (good governance)
- Hlavní momenty:
 - A) historické a kulturní vazby a kořeny
 - B) demokratizace a rozvoj politického prostředí
 - C) stabilní a funkční instituce a právní stát
 - D) ochrana lidských práv
 - E) rozvoj veřejného sektoru, občanské společnosti a komunitní rozvoj

Historické a kulturní vazby a pozadí

- Historické dědictví, kolonialismus, vazba na předchozí státnost, národní identita
- Náboženské či kulturní bariéry – potenciální vyloučení části společnosti či minorit z přístupu k veřejným službám

Demokratizace a rozvoj politického prostředí

- Demokracie jako základ politického rozvoje
- Pluralitní demokracie zvyšuje možnosti výběru
- Základ pro zajištění lidské svobody a důstojnosti
- Myšlenka přizpůsobení západního modelu demokracie „místním“ zvyklostem
- Potřeba kontrolovatelnosti a odpovědnosti

Stabilní a funkční instituce a právní stát

- Demokracie spoléhá na silné a funkční demokratické instituce
- Pro chudé komunity je typická jejich absence, často část společnosti vyloučena z přístupu k nim
- Demokratický deficit vede ke zvyšování nerovnosti a oslabování společnosti
- Význam existence právního státu – faktická rovnost před zákonem, rovný přístup k participaci na politice
- Význam vládních rozhodnutí je zcela zásadní pro rozvoj – jak pro ekonomické politiky, tak pro všechny ostatní
- Hlavní problémy rozvojových zemí – transparentnost, odpovědnost, korupce, dostupnost informací, kvalita politické kultury, systém vyrovnávání moci mezi institucemi

Ochrana lidských práv

- základ pro politický rozvoj
- UNESCO: jde o globálně sdílené normy, fakticky je základ nejvíce v evropských normách
- Základní lidská práva, občanská a politická, sociální a ekonomická

Rozvoj veřejného sektoru, občanské společnosti a komunitní rozvoj

- Význam existence veřejného sektoru s participací občanů a fungování občanské společnosti
- Vazba politických stran a masové společnosti
- Občanská společnost by měla být zapojena do dialogu s vládou
- Rostoucí význam komunitního rozvoje – velký důraz na účast komunit v procesu politického rozvoje
- Nahrazení procesu top-down procesem bottom-up
- Lepší porozumění místním potřebám a zájmům

Problém tzv. zhroutených států (failed states)

- Instituce těchto států nejsou nadále efektivně funkční – ani směrem dovnitř, ani ven
- Nový fenomén vnějších intervencí ve prospěch obnovy států a jeho institucí

Lidský rozvoj

- Rozvoj lidského kapitálu – klíčový pro dlouhodobý rozvoj
- V rozvojových zemích je dostatek lidského kapitálu, problematické jsou spíše jeho možnosti

Zajištění základních potřeb

- Zdraví – význam zdravé populace pro rozvoj, jedna ze součástí HDI
- Zdraví není jen nepřítomnost nemoci, ale kompletní stav blahobytu (WHO)
- Na problematiku zdraví jsou zaměřeny i některé z MDGs
- Výživa
- Plánování rodiny a zdraví matek
- Dostupnost vody a přístřeší

Vzdělání

- Základní předpoklad rozvoje ve světě – cesta k rozvoji lidského kapitálu v dlouhodobém horizontu
- Zásadní spojitost s nabídkou a poptávkou na trhu práce
- Vazba na MDGs

Fyzická infrastruktura

- Dopravní a komunikační sítě
- Role transportu a dopravy je při rozvoji velmi důležitá
- Růst produktivity, mobility, obchodu
- Propojení s jinými regiony
- Indexy dopravy (železnice, automobily, objem nákladů)
- Problematický transport především pro vnitrozemské země – typicky v Africe
- Problém s komunikačními sítěmi – omezení možností využití komunikačních technologií

Bezpečnostní faktory:

konflikty, krize a katastrofy

- Každý 200stý člověk je uprchlík nebo přemístěný
- V prostředí konfliktů a válek jsou možnosti rozvoje výrazně limitované
- Různé typy problémů:
 - a) Přírodní katastrofy
 - b) Vnitrostátní a regionální konflikty
 - c) Organizovaný zločin
 - d) Mezinárodní terorismus

e) Problém obchodu se zbraněmi

f) Konflikty o suroviny

■ Dopad především na chudé státy

■ Roste význam prevence konfliktů